

Garder SV

Verdi: 4

Referanse:

Jansson, U. 2020. Naturverdier for lokalitet Garder SV, registrert i forbindelse med prosjekt Fuktskog 2019. NaRIN faktaark. BioFokus. (Weblink til alle bildene fra lokaliteten: <https://biofokus.no/narin/?nid=7664>)

Referansedata

Fylke: Akershus
Kommune: Ullensaker
H.o.h.: 137-198 moh
Areal: 207 daa

Prosjektilhørighet: Fuktskog 2019
Inventør: UJA
Vegetasjonsone: sørboreal 100% (210 daa)
Vegetasjonseksjon: OC-Overgangsseksjon

Sammendrag

Undersøkellesområdet er befart av Ulrika Jansson ved BioFokus i forbindelse med kartlegging av fuktskoger i regi av Miljødirektoratet. Det avgrensede forvaltningsområdet ligger like vest for Gardermoen flyplass i Ullensaker kommune, Akershus (Viken), og utgjøres av en sideravine til Sogna. Området strekker seg fra jordene ved Garder i øst, ned til Sogna i vest. Området har stor topografisk variasjon, men bratte ravinesider i flere helningsretninger.

Området har fattig berggrunn som er helt overlagret av rik marin leire. I østre delen av området møter leiren de store breelvavsetningene ved Gardermoen og dette gir opphav til sterke kildefremspring i ravedalen. Området domineres helt av rike og produktive vegetasjonstyper. Vegetasjonen er middels variert og varierer mellom sterkt kildpåvirket høgstaudeskog, vanlig høgstaudeskog, lågurtskog og sterkt gjenngrodd kulturmark med grove trær. Topografi og vegetasjon gir grunnlag for rik karplanteflora og moseflora. Gråor dominerer, med stort innslag av andre boreale løvtrær og noe innslag av gran og enkelte furu i jordekanten. Den sterkt kildepregete skogstypen i østre del er ikke vanlig forekommende i ravinlandskapet på Romerike og finnes kun i nær tilknytning til arealer med store breelvavsetninger.

Det er store mengder død ved, både av gadd, læger og rotvelt og middels god kontinuitet. Gråorskogen er biologisk gammel og flersjiktet. Det finnes enkelte gamle bartrær, mens edelløvtrær mangler. Stort sett hele forvaltningsområdet er avgrenset som en naturtypelokalitet med A-verdi.

Lokalitet Garder SV anses som et godt arrondert område med stor grad av urørthet de siste tiårene. Garder SV skårer høyt til middels på gammelskogsparemetere knyttet til gammel boreal skog, men lavt for bartrær og edelløvtrær. Det skårer middels til høyt på stedsbetingete parametere som rikhet, topografisk variasjon, vegetasjonsvariasjon og treslagsvariasjon. Funn av 1 rødlisteart og noe potensial for flere gjør at området skårer lavt til middels på artsmangfold. Det skårer middels på størrelse og høyt på arrondering.

De største kvalitetene i området er et større areal med sammenhengende og gammel gråor-heggeskog med sterk kildepåvirkning og store mengder gammelskogelementer. Samlet sett vurderes forvaltningsområdet som regionalt til nasjonalt viktig (4 poeng).

Garder SV vil i middels grad bidra til inndekning av mangler i skogvernet (Framstad et al 2017) dersom det blir fremmet som verneforslag. Gråordominert skog er ikke vurdert som en mangelnaturtype og området oppnår derfor ingen mangeloppyllelse for mangelnaturtyper. Hele arealet dekkes av høgproduktiv lavlandskog og store areal har biologisk gammel skog. Det oppfyller derfor i middels grad generelle mangler. Området har en stor andel naturtypekartlagt areal med høy biologisk verdi, og utviklingspotensialet er middels stort da området er høyproduktivt.

Feltarbeid

Området er undersøkt av Ulrika Jansson (BioFokus) 12. september 2019. Undersøkellesområdet er godt nok undersøkt for å kunne avgrense og verdivudere naturtypelokaliteter og relevant forvaltningsareal.

Tidspunkt og værets betydning

Det var oppholdsvær under befaringen, slik at været ikke la noe hindringer for feltarbeidet. Tidspunktet på året var gunstig både hva gjelder karplanter, mark- og vedboende sopp, moser og lav.

Utvelgelse og undersøkellesområde

Undersøkellesområdet er valgt ut for kartlegging i forbindelse med kartlegging av fuktskog i Oslo, Akershus og Østfold i 2019, i regi av Miljødirektoratet.

Tidligere undersøkelser

Området er naturtypekartlagt i 2001 i regi av Miljøfaglig Utredning. Stort sett hele arealet er avgrenset av Bjørn Harald Larsen som en naturtypelokalitet av typen gråor-heggeskog med B-verdi (BN00007634). Det er ikke avgrenset MiS-figurer i området. Det er registrert observasjoner på Artskart av både flaggspett og dvegspett i området, i tillegg til spurvefugler som kjøttmeis, løvmeis og bokfink. Ingen rødlistearter er registrert på Artskart og kun den vanlige vedsoppen knuskkjuke er tidligere registrert.

Beliggenhet

Forvaltningsområdet utgjøres av en sideravine til Sogna, som strekker seg fra jordene ved Garder i øst, ned til Sogna i vest. Området ligger like vest for Gardermoen flyplass i Ullensaker kommune, Akershus (Viken).

Naturgrunnlag

Topografi

Forvaltningsområdet er topografisk variert med bratte lisider og dype ravinedaler. Høydeforskjellen er ca 60 m mellom høyeste og laveste punkt i ravinedalen.

Geologi

Ravinedalen har gravd seg ned i tykke, finkornete marine avsetninger. Lengst i øst kommer det inn breelavsetninger og i brytningspunktet mellom leire og sand, i øvre del av ravinearmene, er det tydelige kildefremspring.

Vegetasjonsgeografi

Vegetasjonseksjon: OC-Overgangsseksjon, vegetasjonssone: sørboreal 100% (210 daa) .

Forvaltningsområdet ligger i sørboreal vegetasjonssone i overgangsseksjon.

Klima

Ravinedaler gir opphav til fuktig lokalklima.

Vegetasjon og treslagsfordeling

Høgstaudekog dominerer, men det er innslag av (kulturpåvirket) lågurtskog øverst i lisidene og sterkt kildepreget høgstaudekog (kildeskog) lengst øst i lokaliteten. Skogen er gråordominert, med innslag av gran, hegg, osp, selje, rogn og bjørk. I busksjiktet forekommer korsved og rødhyll. Feltsjiktet er svært frodig og er kildepreget i østre deler. I feltsjiktet i øst vokser arter som ensnelle, mjødukt, strutseving, korsknapp, skogburkne, enghumleblom, bekkekarse, skogstjerneblom, vendelrot, krypsoleie, sumphaukeskjegg, skogsivaks, tyrihjelms mfl. På litt mindre kildepreget mark i ravinesidene inngår også firblad, trollbær, storklokke, og skogsvinerot. I utglidninger med blottlagt leire er hestehov vanlig.

Skogstruktur og påvirkning

Gråorskogen er grovvokst med mange oretrær opp mot 50 cm i brysthøyde-diameter. Det er også innslag av grov gran opp mot 60 cm i DBH. Død ved finnes i alle størrelser, inkludert grov død ved over 50 cm i DBH, og i alle nedbrytningsfaser. Mengden varierer men er i mange steder rundt 10 læger per daa. Trolig er en del av den døde veden resultat av mange vindfellingene høsten 2000. Det finnes rester av gamle gjerder noen steder så også denne ravineskogen har vært beitet. I arealene utenfor kjerneområdet er kulturpåvirkning fra for eksempel beite og vedhogst fortsatt godt synlig, og deler av arealet er fortsatt helt åpent, eller spredt tresatt med grove bjørker, osper og seljer.

Kjerneområder

I det følgende listes informasjon om de avgrensede kjernelokalitetene i området Garder SV. Nummereringen referer til inntegninger vist på kartet.

1 Garder SV

Naturtype: Gammel boreal lauvskog - Gammel gråorheggskog
BMVERDI: A

Areal: 167daa

Innledning: Lokaliteten er registrert i 2019 av Ulrika Jansson, BioFokus i forbindelse med kartlegging av fuktskoger på oppdrag for Miljødirektoratet. Lokaliteten erstatter tidligere avgrenset lokalitet (BN00007634) kartlagt av Bjørn Harald Larsen 2. mai 2001. Kunnskap fra tidligere kartlegging er videreført. Lokalitetsbeskrivelsen er utarbeidet i tråd med nyeste versjon av faktaark for naturtypen fra 2014. Rødlistestatus for arter følger Norsk rødliste fra 2015 (Henriksen og Hilmo 2015), og rødlistestatus for naturtyper følger Norsk rødliste for naturtyper fra 2018 (Artsdatabanken 2018). Avgrensningen er basert på feltbefaring og flyfoto, og er trolig bedre enn 20 meter.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger i en godt utviklet sideravine til Sogna og strekker seg fra jordene ved Garder i øst, ned til Sogna i vest. Området ligger like vest for Gardermoen flyplass i Ullensaker kommune, Akershus (Viken). Ravinedalen har gravd seg ned i tykke, finkornete marine avsetninger. Lengst i øst kommer det inn breelavsetninger og i brytningspunktet mellom leire og sand, i øvre del av ravinearmene, er det tydelige kildefremspring.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Avgrensningen gjelder en gammel boreal løvskog av typen gammel gråor-heggeskog, med innslag av boreal kildeskog der breelavsetningene møter leiren i østre del av lokaliteten. Skogen er gråordominert, med innslag av gran, hegg, osp, selje, rogn og bjørk. I busksjiktet forekommer korsved og rødhyll. Feltsjiktet er svært frodig og er kildepreget i østre deler. I feltsjiktet i øst vokser arter som ensnelle, mjødukt, strutseving, korsknapp, skogburkne, enghumleblom, bekkekarse, skogstjerneblom, vendelrot, krypsoleie, sumphaukeskjegg, skogsivaks, tyrihjelms mfl. På litt mindre kildepreget mark i ravinesidene inngår også firblad, trollbær, storklokke, og skogsvinerot. I utglidninger med blottlagt leire er hestehov vanlig. Høgstaudekog dominerer, men det er innslag av (kulturpåvirket) lågurtskog øverst i lisidene og sterkt kildepreget høgstaudekog (kildeskog) lengst øst i lokaliteten.

Bruk, tilstand og påvirkning: Gråorskogen er grovvokst med mange oretrær opp mot 50 cm i brysthøyde-diameter. Det er også innslag av grov gran opp mot 60 cm i DBH. Død ved finnes i alle størrelser, inkludert grov død ved over 50 cm i DBH, og i alle nedbrytningsfaser. Mengden varierer men er i mange steder rundt 10 læger per daa og i tillegg er det en god del gadd. Trolig er en del av den døde veden resultat av mange vindfellingene høsten 2000. Det finnes rester av gamle gjerder noen steder så også denne ravineskogen har vært beitet.

Artsmangfold: Det ble funnet en lang rekke vanlige vedsopper som rødbrandkjuke, orekjuke, fiolkjuke, skiferkjuke, gullgaffel, granhvitkjuke etc. men ingen rødlistede vedsopper (NB, sjekk evt, rynkeskinn). På en rotvelt i en sørvendt skrent i vestre delen av lokaliteten ble grøftelommemose (NT) registrert. Området er høyproduktivt på insekter og har et rikt fugleliv, med bl.a dvergspett og lauvmeis registrert i 2001. Storklokke og tyrihjel, begge med nokså få funn i Ullensaker, fantes i rikelige mengder.

Fremmede arter: Rødhyll (SE) er vanlig, særlig i jordekantene, men også spredt i skogen.

Del av helhetlig landskap: Den aktuelle lokaliteten ligger i det svære ravinesystemet langs Sogna og utgjør, med en velutviklet kildepreget ravineskog, en viktig del av Sogna-systemets økologiske funksjon.

Verdivurdering: Lokaliteten er stor (166 daa) og har stor mengde biologisk gamle trær, mye død gadd og læger og god spredning i nedbrytningsklasser for den døde veden. Det er gjort få funn av rødlistearter, men det er vurdert at området har potensial både hva gjelder pionermoser, vedboende sopp, insekter og fugl. Samlet vurderes lokaliteten som svært viktig (A-verdi) for biologisk mangfold..

Skjøtsel og hensyn: Det er ikke behov for skjøtsel for å opprettholde eller videreutvikle de biologiske verdiene. Av hensyn til vilt kan man vurdere å fjerne gamle gjerder. Fjerneing av den fremmede arten rødhyll (SE) kan vurderes, men det vil kreve store tiltak over et stort areal da arten er spredt i store deler av ravinelandskapet langs etter Sogna.

Artsmangfold

Gammel, høyproduktiv og død ved-rik gråor-heggeskog gir potensial både for vedboende sopp knyttet til løvtrær og spredte grantrær (flere vanlige arter ble registrert, men forløpig ingen sjeldne) og for pionermoser knyttet til blottlagt leire. Grøftelommemose (NT) ble observert. Det fuktige skogmiljøet huser enkelte karplantearter som er mindre vanlige i kommunen, som tyrihjel og storklokke. Det er stor produksjon av insekter og dette, sammen med mye død ved gir gode livbetingelser for fugler. Både vanlige spurvefugler og spetter er observert, deriblant dvergspett.

*Tabell: Artsfunn i Garder SV. Kolonnen **Totalt antall av art** summerer opp antall funn innenfor området. 0 betyr at artsfunnet ikke er tallfestet, men begreper som mye, en del, sparsomt, spredt o.l. er brukt. Det store tallet i kolonnen **Funnet i kjerneområde** henviser til hvilke kjerneområder arten er funnet. Det lille tallet angir hvor mange funn som er gjort i hvert kjerneområde. 0 betyr tekstlig kvantifisering. Små tall uten kjerneområdenummer angir funn utenfor kjerneområder.*

Gruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødliste-status	Totalt antall av art	Funnet i kjerneområde (nr)
Karplanter	Aconitum septentrionale	tyrihjel		1	1 ₁
	Campanula latifolia	storklokke		1	1 ₁
	Sambucus racemosa	rødhyll		1	1 ₁
Moser	Fissidens exilis	grøftelommemose	NT	1	1 ₁

Avgrensning og arrondering

Forvaltningsforslaget dekker litt over 200 daa og er vurdert som middels stort da det ligger i en høyproduktiv ravedal i sørboreal vegetasjonssone. Arronderingen følger jordekanten og er vurdert som god, både i forhold til kvartærgeologiske og biologiske kvaliteter.

Vurdering og verdisetting

Garder SV er et godt arrondert (***), middels stort (**) område, med liten grad av yttre påvirkning i det siste (***). Som følge både av høy produktivitet, ustabil grunn og mye vindfall i 2000 er det forholdsvis mye død ved i området (***). Kontinuiteten i død regnes som middels (**). Gråor dominerer og mange er grove og biologisk gamle, hvilket sammen med gammel osp, bjørk og selje gir høy score for gamle boreale løvtrær (***). Det står enkelte biologisk gamle grantrær spredt i lokaliteten, men tettheten er lav. Som følge av dette vurderes gamle bartrær til *. Mange treslag er godt representert (***), men edelløvtrær mangler. Vegetasjonen er gjennomgående rik, og varierer fremst mellom sterkt kildepreget høgstaudekog, normal høgstaudekog og mer eller mindre kulturpåvirket lågurtskog. Den er vurdert å ha middels variasjon i vegetasjonstyper (**) og får høy score for rikhet (***). Hele arealet ligger i en topografisk variert og kompleks sideravine til Sogna og er vurdert å ha stor topografisk variasjon (***).

Enkelte sjeldne- og rødlistede artsfunn er gjort. Blant karplanter så finnes her både storklokke og tyrihjel, arter som ikke er vanlige i Ullensaker kommune. Det er også funn av grøftelommemose (NT), lauvmeis og dvergspett i tillegg til en lang rekke vanlige vedsopper og potensial for enkelte sjeldne vedsopper, for insekter og for fugl. Marine avsetninger kombinert med fuktig miljø samt relativt gunstig geografisk beliggenhet i lavlandet på Romeriket gir i sum potensial for interessante artsforekomster generelt. Artsmangfoldet vurderes samlet sett til middels (**).

De største kvalitetene i området er et større areal med sammenhengende og gammel gråor-heggeskog med sterk kildepåvirkning og store mengder gammelskogselementer. Samlet sett vurderes forvaltningsområdet som regionalt til nasjonalt viktig (4 poeng).

Tabell: Kriterier og verdisetting for kjerneområder og totalt for Garder SV. Ingen stjerner (0) betyr at verdien for kriteriet er fraværende/ ubetydelig. Strek (-) betyr ikke relevant. Se ellers kriterier for for verdisetting i metodekapittelet.

Kjerneområde	Urørthet	Død ved mengde	Død ved kontin.	Gamle bar-trær	Gamle løv-trær	Gamle edel-løvtrær	Tre-slagsfordeling	Topo-grafisk-variasjon	Vegeta-sjons-variasjon	Rik-het	Arter	Stør-relse	Arron-dering	Samlet verdi
1 Garder SV	***	***	**	*	***	0	***	***	**	***	**	-	-	***
Samlet vurdering	***	***	**	*	***	0	***	***	**	***	**	**	***	4

Mangeloppfyllelse

Gråordominert skog er ikke vurdert som en mangelnaturtype og området oppnår derfor ingen mangeloppfyllelse for mangelnaturtyper. Hele arealet dekkes av høgproduktiv lavlandskog og store areal har biologisk gammel skog. Det oppfyller derfor i middels grad generelle mangler. Området har en stor andel naturtypekartlagt areal med høy biologisk verdi, og utviklingspotensialet er middels stort da området er høyproduktivt. Det oppfyller i middels grad manglene i følge mangelanalysen for vern i Norge.

Vurdering av mangeloppfyllelse for ulike vernemålsetninger for lokalitet Garder SV.

Mangelnaturtyper: Ingen-lav mangeloppfyllelse

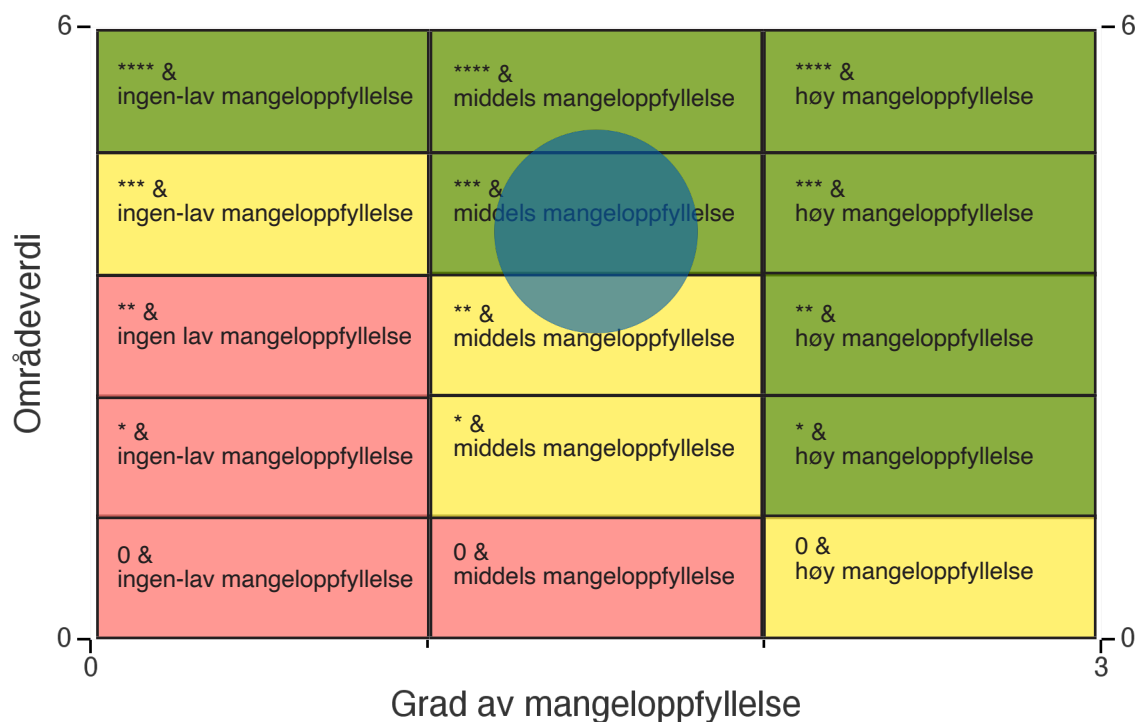
Generelle mangler (lavlandskog, høybonitets skog og biologisk gammel skog): Middels mangeloppfyllelse

Restaurering- og utviklingspotensial: Middels mangeloppfyllelse

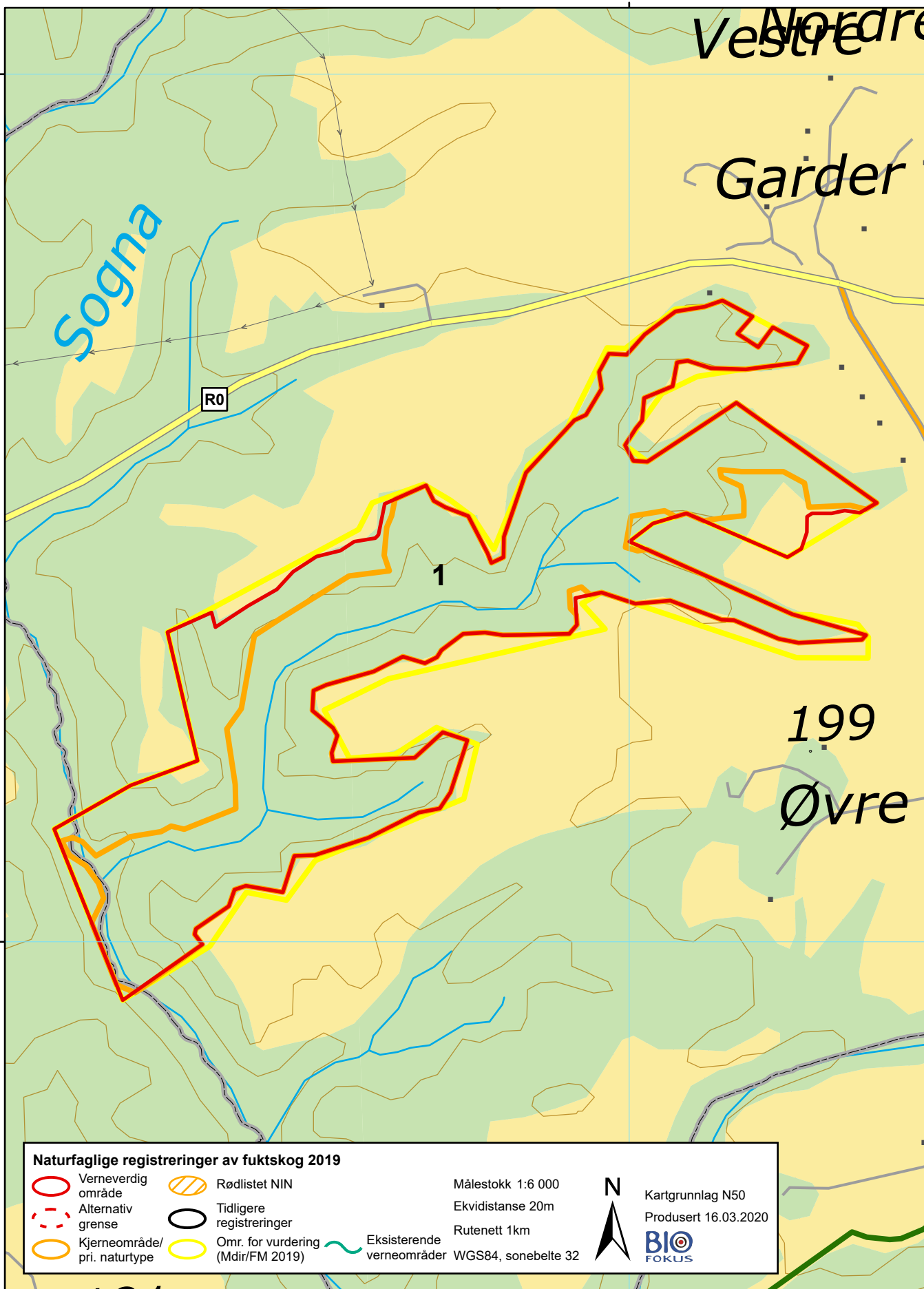
Storområdekvaliteter: Ikke aktuell

Samlet mangeloppfyllelse: Middels mangeloppfyllelse

Figur: Blå sirkel angir området Garder SV sin områdeverdi (loddrett akse) og grad av mangeloppfyllelse (vannrett akse). Fargene i figuren angir en faglig totalvurdering av områdets egnethet for vern. Figuren viser kartlagte naturverdier og mangler ved skogvernet i henhold til Framstad et al. 2017 i sammenheng. Typiske utslag kan være at områder som i dag har lav naturverdi, men som raskt kan utvikle egenskaper som dekker inn viktige mangler i skogvernet, bør vurderes som kandidat for vern hvis mulig. Tilsvarende kan områder som har middels og høy naturverdi, men få egenskaper som dekker inn viktige mangler i skogvernet, settes på vent fordi det da allerede er vernet mange slike områder i en regionen. Ligger den blå sirkelen helt eller delvis over grønne felter er det meget gode faglige grunner for å undersøke mulighetene for vern av området. Ligger den blå sirkelen over gule felter bør områdets egnethet vurderes nærmere. Ligger den blå sirkelen over røde felter bør vern ut fra naturfaglige grunner ikke vurderes."

6675000N

6674000N

614000E

Bilder fra området Garder SV

Gammel høyproduktiv gråorskog med mye gadd og læger. Foto: Ulrika Jansson

Ustabile ravinesider med små utrasninger. Foto: Ulrika Jansson

Spredt med grov død ved av gran, men gråorlæger er mye vanligere. Foto: Ulrika Jansson

Grovvokst kildepreget gammel gråorskog. Foto: Ulrika Jansson